

УДК 159.922.6

**Пастух Людмила Василівна,
завідувач обласного центру практичної психології
та соціальної роботи Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти**

ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКОВОЇ СКЛАДОВОЇ СЕНЗИТИВНОСТІ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ СИСТЕМИ ОСВІТИ

***Анотація.** У статті актуалізовано нагальність дослідження сензитивності особистості практичних психологів системи освіти. Показано значущість поведінкової складової сензитивності особистості практичних психологів. За узагальненням результатів теоретичних досліджень з проблеми сензитивності як професійно важливої якості практичних психологів та її складових обґрунтовано добір методик для визначення рівня розвитку поведінкової складової сензитивності. Наведено результати дослідження особливостей поведінкової складової сензитивності практичних психологів системи освіти. Визначено показники та рівні розвитку поведінкової складової сензитивності досліджуваних практичних психологів системи освіти.*

Визначено перспективи подальших досліджень означеної проблематики — розробити й апробувати програму розвитку сензитивності особистості практичних психологів системи освіти з урахуванням виділених проблем розвитку поведінкової складової сензитивності.

***Ключові слова:** практичні психологи, сензитивність, складові сензитивності, поведінкова складова сензитивності, рівень розвитку поведінкової складової сензитивності.*

Пастух Людмила Васильевна

ОСОБЕННОСТИ ПОВЕДЕНЧЕСКОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ СЕНЗИТИВНОСТИ ПРАКТИЧЕСКИХ ПСИХОЛОГОВ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

***Аннотация.** В статье актуализирована проблема исследования сензитивности личности практических психологов системы образования. Показана значимость поведенческой составляющей сензитивности личности практических психологов системы образования. На основании обобщения результатов теоретических исследований проблемы сензитивности как профессионально важного качества практических психологов и ее составляющих обоснованы методики определения уровня развития поведенческой составляющей сензитивности. Представлены результаты исследования особенностей поведенческой составляющей сензитивности практических психологов системы образования. Определены показатели и уровни развития поведенческой составляющей сензитивности исследуемых практических психологов системы образования.*

Определена перспектива дальнейших исследований обозначенной проблематики — разработать и апробировать программу развития сензитивности личности практических психологов системы образования с учетом выделенных проблем развития поведенческой составляющей сензитивности.

Ключевые слова: *практические психологи, сензитивность, составляющие сензитивности; поведенческая составляющая сензитивности; уровень развития поведенческой составляющей сензитивности.*

Pastukh Iudmila Vasilievna

FEATURES BEHAVIORAL SENSORY PRACTICAL PSYCHOLOGIST COMPONENT OF EDUCATION

Abstract. *The paper studies sensory urgency Modified personality psychologists education system. Showing the importance of behavioral component sensory personality psychologists. By integrating the results of theoretical studies on sensory as important as professional psychologists and proved its component selection methods to determine the level of sensory behavioral component. The results of the research component of the sensory characteristics of behavioral psychologists education system. Indexes and levels of behavioral component sensory psychologists studied the education system.*

Prospects for further research definite problems — to develop and test the application of sensory personality psychologists education system with regard to selected issues of behavioral sensory component.

Key words: *practical psychologists, sensory, sensory components, behavioral sensory component, the level of sensory behavioral component.*

Постановка проблеми

В умовах модернізації освітянської галузі підвищуються вимоги до діяльності фахівців психологічної служби, на яку покладаються важливі завдання, пов'язані з якістю освітянських послуг, підготовкою випускників шкіл до дорослого самостійного життя, і які вимагають забезпечення психологізації навчально-виховного процесу в навчальних закладах.

Зважаючи на посилення уваги до ролі психологічної служби у забезпеченні процесів реформування освітньої галузі, зростає нагальність дослідження чинників ефективності фахової діяльності практичних психологів закладів освіти

Актуальність теми дослідження. Необхідність забезпечення ефективності діяльності практичних психологів системи освіти в умовах трансформаційних змін у суспільстві зумовила нагальність вивчення їхніх професійно важливих якостей. У цьому контексті особливої ваги набуває дослідження сензитивності особистості фахівців психологічної служби системи освіти в силу специфіки їхніх функціональних обов'язків, основних напрямів, видів і форм роботи. Адже сензитивність, на нашу думку, є складною інтегративною якістю особистості; особливою, такою, що має емоційну природу, чутливістю до психічних станів інших, їхніх намірів, цінностей та цілей, здатністю сприймати навколишній і внутрішній світ, яка дає змогу професіоналам різних рівнів легко орієнтуватись у людських взаєминах, гармонізувати свою поведінку та емоції.

Відповідно до розробленої нами моделі сензитивності особистості практичних психологів закладів освіти як чинника ефективності їхньої фахової діяльності у її

структурі виокремлено: психофізіологічну, мотиваційну, когнітивну, поведінкову, емоційну складові¹³.

Для забезпечення оптимального розвитку сензитивності особистості практичних психологів системи освіти необхідно дослідити особливості розвитку кожної з виділених нами її складових. У зв'язку з цим, важливого значення набуває вивчення поведінкової складової, яка визначається через вміння узгоджувати і гармонізувати свою поведінку відповідно до станів, настроїв інших людей, особливостей ситуації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Констатуючи наявність широкого переліку публікацій з проблематики фахової діяльності практичних психологів (Г. Абрамова¹, М. Амінов², О. Бондаренко³, І. Дубровіна⁶, С. Максименко⁸, В. Панок¹², Н. Пророк¹⁵, В. Семиченко¹⁷, Н. Чепелева¹⁹ та ін.), зазначимо, що на сьогодні існують різні погляди на проблему професійно важливих якостей практика-психолога; вчені подають різні за обсягом і змістом переліки таких якостей. При цьому багато науковців відзначають сензитивність як професійно важливу якість практичних психологів закладів освіти (М. Амінов², О. Грейліх⁵, І. Дубровіна⁶, Ю. Ємельянов⁷, Л. Смашна⁵, Н. Чепелева¹⁹ та ін.).

Однак питання дослідження проблематики особливостей розвитку сензитивності особистості практичних психологів закладів освіти розглядалось науковцями-психологами епізодично, фрагментарно. На сьогодні в доступній сучасній психологічній літературі практично немає спеціальних методик як для діагностики сензитивності особистості в цілому, так і, зокрема, для діагностики її поведінкової складової.

Саме тому *мета* статті — емпірично дослідити особливості поведінкової складової сензитивності практичних психологів системи освіти.

¹³ Пастух Л. В. Модель сензитивності особистості практичних психологів закладів освіти / Л. В. Пастух // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. пр. Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля. — 2014. — Вип. 2(34). — С. 231–239.

¹ Абрамова Г. С. Введение в практическую психологию / Г. С. Абрамова. — М. : Академия, 1996. — 224 с.

² Аминов Н. А. О компонентах специальных способностей будущих школьных психологов / Н. А. Аминов, М. В. Молоканов // Психологический журнал. — 1992. — Т. 13. — № 5. — С. 104–109.

³ Бондаренко О. Ф. Психологічні особливості сучасної молоді та проблеми професійної підготовки психологів-практиків / О. Ф. Бондаренко // Практична психологія та соціальна робота. — 2003. — № 4. — С. 8–11.

⁶ Дубровіна І. В. Школьная психологическая служба / И. В. Дубовина. — М. : Педагогика, 1991. — 232 с.

⁸ Максименко С. Д. До проблеми розробки освітньо-кваліфікаційної характеристики сучасного психолога / С. Д. Максименко, Т. Б. Ільїна // Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів ; за ред. С. Д. Максименка. — К. —Тернопіль : Ника-Центр, 2002. — С. 7–17.

¹² Панок В. Г. Психологічна служба: навч.-метод. посіб. для студ. і викладачів / В. Г. Панок. — Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2012. — 488 с.

¹⁵ Пророк Н. В. Практичний психолог: професійно важливі якості / Н. В. Пророк // Психологія. — 2002. — № 1(33). — С. 16–17.

¹⁷ Семиченко В. А. Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх психологів / В. А. Семиченко // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. — Т. І : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія ; за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. — К. : Міленіум, 2005. — Ч. 15. — С. 109–112.

¹⁹ Чепелева Н. В. Особистісна підготовка психолога-практика / Н. В. Чепелева // Персонал. — 2000. — № 5. — С. 17–19.

⁵ Грейліх О. О. Професійно важливі якості практичного психолога як предмет наукового дослідження / О. О. Грейліх, Л. П. Смашна // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького педагогічного університету ім. Григорія Сковороди. — Переяслав-Хмельницький, 2012. — Вип. 25. — С. 287–288. — (Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія»).

⁷ Емельянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение / Ю. Н. Емельянов. — Л. : ЛГУ, 1985. — 166 с.

Виклад основного матеріалу

За узагальненням результатів теоретичних досліджень з проблеми сензитивності як професійно важливої якості практичних психологів та її складових обґрунтовано добір методик для визначення рівня розвитку поведінкової складової сензитивності. Добираючи діагностичний інструментарій, ми керувалися необхідністю дотримання основних психометричних вимог, а також можливістю застосування методик для групової форми проведення психодіагностичного обстеження.

Також було враховано, що згідно з розробленою нами моделлю сензитивності¹³ показниками *поведінкової складової* є: вміння узгоджувати і гармонізувати свою поведінку відповідно до станів, настроїв інших людей, особливостей ситуації.

Тому дослідження *поведінкової складової сензитивності* здійснювалося за такими емпіричними референтами, як: рівні самоконтролю у міжособистісній взаємодії, уміння довільно управляти емоціями в поведінці; експертна оцінка проявів сензитивності в діяльності практичного психолога.

Емпіричне дослідження проводилося протягом 2012–2014 рр. на базі Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. У ньому взяли участь 408 практичних психологів, які працюють у навчальних закладах дошкільної, загальноосвітньої, позашкільної та професійно-технічної освіти.

Для дослідження *поведінкової складової сензитивності* використано методику діагностики емоційного інтелекту Н. Холла¹⁸, шкали якої визначають показники рівня уміння довільно управляти емоціями в поведінці (шкала самомотивації), методику діагностики оцінки самоконтролю у спілкуванні М. Снайдера¹⁶, яка дає можливість дослідити рівень розвитку самоконтролю у міжособистісній взаємодії практичних психологів системи освіти, а також результати експертної оцінки методистами з психологічної служби райміськметодкабінетів показників ефективності діяльності практичних психологів.

За узагальненням результатів трьох вищезазначених емпіричних референтів сензитивності (рівнів самоконтролю у міжособистісній взаємодії та уміння довільно управляти емоціями в поведінці; експертної оцінки проявів сензитивності в діяльності практичного психолога) встановлено рівні поведінкової складової сензитивності: високий, середній, низький.

Високий рівень поведінкової складової сензитивності, за експертною оцінкою, констатувався в разі, коли досліджуваний надає психологічну допомогу з урахуванням почуттів і станів клієнтів; має оптимальний, середній рівень самоконтролю у міжособистісній взаємодії та високий рівень самомотивації (уміння довільно управляти емоціями в поведінці).

¹³ Пастух Л. В. Модель сензитивності особистості практичних психологів закладів освіти / Л. В. Пастух // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. пр. Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля. — 2014. — Вип. 2(34). — С. 231–239.

¹⁸ Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. — М. : Ин-т психотерапии, 2005. — С. 57.

¹⁶ Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика: методики и тесты. — Самара : БАХРАХ, 1998. — 672 с.

Низький рівень поведінкової складової сенситивності, за експертною оцінкою, — коли досліджуваний практичний психолог не надає психологічну допомогу з урахуванням почуттів і станів клієнтів; має низькі рівні самоконтролю у міжособистісній взаємодії та уміння доволіно управляти емоціями в поведінці.

Усі інші співвідношення зазначених показників віднесено до середнього рівня поведінкової складової сензитивності практичних психологів системи освіти.

На *першому етапі емпіричного дослідження проаналізовано результати експертної оцінки методистами з психологічної служби райміськметодкабінетів ефективності діяльності практичних психолога. Для цього спочатку групою методистів-психологів розроблено перелік критеріїв ефективності діяльності практичних психологів системи освіти, в якому є чотирнадцять показників:*

- виконання плану роботи;
- реалізація запитів адміністрації, педагогів, батьків, учнів;
- кількість дітей (учнів), «виведених» протягом року з будь-якої проблеми;
- кваліфікаційна категорія;
- особисті подяки від адміністрації, педагогів, батьків, учнів;
- кількість наданих за рік індивідуальних консультацій за запитами;
- відсоток ефективних, результативних консультацій;
- кількість проведених за рік індивідуальних корекційно-розвивальних занять та кількість організованих корекційно-розвивальних груп;
- кількість підготовлених учнівських науково-дослідних робіт в МАН під керівництвом практичного психолога;
- кількість підготовлених доробків на фахові конкурси (ярмарок психолого-педагогічних ідей та ін.);
- наявність відомчих відзнак (нагрудні знаки: грамоти МОН; АПН, грамоти, подяки ОДА; грамоти, подяки РДА, міських рад та ін.);
- високий рівень задоволеності своєю професією і роботою;
- зростання інтересу до взаємодії з психологом з боку учнів, батьків, педагогів;
- надання психологічної допомоги з урахуванням почуттів та станів клієнтів.

Серед них був показник, пов'язаний із сензитивністю – надання психологічної допомоги з урахуванням почуттів і станів клієнтів.

Методисти-психологи провели експертне оцінювання ефективності роботи досліджуваних практичних психологів системи освіти, відзначаючи наявність / відсутність вищевідзначених проявів.

Узагальнені результати щодо надання психологічної допомоги практичними психологами з урахуванням почуттів і станів клієнтів (за експертною оцінкою) представлено в табл. 1.

Як видно з табл. 1, на думку керівників психологічних служб районів міст (методистів-психологів) понад половини практичних психологів (54,7%), виконуючи функціональні обов'язки, надають психологічну допомогу з урахуванням почуттів і станів клієнтів, однак багато досліджуваних (дещо менше половини — 45,3%) недостатньо зважають під час своєї діагностико-консультативно-корекційної та інших видів професійної діяльності на стани, настрої, почуття інших людей.

Надання психологічної допомоги практичними психологами з урахуванням почуттів і станів клієнтів (за експертною оцінкою)

Надання допомоги з урахуванням почуттів і станів клієнтів	Кількість досліджуваних у %
«Так»	54,7
«Ні»	45,3

На другому етапі емпіричного дослідження за допомогою методики діагностики оцінки самоконтролю у спілкуванні М. Снайдера визначено рівень самоконтролю у міжособистісній взаємодії практичних психологів системи освіти (табл. 2).

Розподіл досліджуваних практичних психологів за рівнями самоконтролю у міжособистісній взаємодії

Рівні самоконтролю	Кількість досліджуваних у %
Низький	21,8
Середній	69,5
Високий	8,8

Як випливає з даних, наведених у табл. 2, більше як 2/3 досліджуваних практичних психологів системи освіти (69,5%) мають середній, 8,8% — високий, а 21,8 — низький рівень самоконтролю у міжособистісній взаємодії.

При цьому ми беремо до уваги, що, згідно зі М. Снайдером, саме середній рівень контролю вважається оптимальним¹⁰. Люди з високим рівнем самоконтролю постійно слідкують за собою та реакціями інших людей. У них утруднена спонтанність самовираження, вони не люблять непрогнозованих ситуацій. Їхня позиція: «Я такий, яким я є в цей момент» (фактично таким, яким, на його думку, очікують бачити навколишні люди). Як зазначає В. Янчук, у цьому випадку можна провести деяку аналогію з хамелеоном, що виявляється у здатності до високої пристосованості до навколишнього середовища²⁰.

Люди з низьким самоконтролем характеризуються більш стійким «Я», що мало піддається змінам у різних ситуаціях. Вони не бажають змінювати свою поведінку залежно від ситуації, тому інші вважають їх «незручними» у спілкуванні через їхню прямолінійність. На протигагу попереднім представникам, люди з середнім рівнем самоконтролю — щирі, але не стримують емоційних проявів; гнучкіші у поводженні з іншими відповідно до їх станів та ситуації. Зважаючи на специфіку діяльності практичних психологів закладів освіти, очевидним є те, що, дійсно, для забезпечення ефективності консультативно-корекційної та інших напрямів роботи цих фахівців оптимальним є середній рівень самоконтролю у міжособистісній взаємодії.

¹⁰ Михайлова Е. В. Самопрезентация: теории, исследования, тренинг / Е. В. Михайлова. — СПб. : Речь, 2007. — 224 с.

²⁰ Янчук В. А. Введение в современную социальную психологию / В. А. Янчук. — Мн. : АСАР, 2005. — 768 с.

На подальшому етапі емпіричного дослідження за допомогою шкали самомотивації опитувальника емоційного інтелекту Н. Холла визначено показники рівня уміння доволіно управляти емоціями у поведінці (табл. 3).

Таблиця 3

Розподіл досліджуваних практичних психологів за рівнями уміння доволіно управляти емоціями у поведінці

Рівні уміння доволіно управляти емоціями у поведінці	Кількість досліджуваних у %
Низький	34,1
Середній	51,7
Високий	14,2

Результати, представлені в табл.3, свідчать, що більше половини досліджуваних практичних психологів (51,7%) мають середній рівень уміння доволіно управляти емоціями у поведінці; сьома частина респондентів (14,2%) — високий, а більше третини досліджуваних (34,1%) — низький. Отже, для більш ніж третини практичних психологів характерною є проблема, яка пов'язана з умінням доволіно управляти своїми емоціями у поведінці.

За результатами узагальнення одержаних показників рівнів самоконтролю у міжособистісній взаємодії та уміння доволіно управляти емоціями у поведінці, а також експертної оцінки ефективності діяльності практичного психолога визначено рівні поведінкової складової сензитивності, які представлені у табл. 4.

Таблиця 4

Розподіл досліджуваних практичних психологів за рівнями поведінкової складової сензитивності

Рівні поведінкової складової	Кількість досліджуваних у %
Низький	40,9
Середній	49,5
Високий	9,6

Як видно з табл. 4, близько половини досліджуваних практичних психологів системи освіти (49,5%) мають середній рівень розвитку поведінкової складової сензитивності особистості. Високий її рівень виявлено лише у більше як десятої частини респондентів.

Натомість, значна частина досліджуваних фахівців (40,9%) характеризується низьким рівнем розвитку поведінкової складової сензитивності особистості.

Відповідно, актуалізується необхідність звернути особливу увагу на розвиток саме цієї складової сензитивності у процесі розроблення програми розвитку сензитивності особистості практичних психологів системи освіти.

При цьому слід урахувати статистично значущі гендерно-вікові відмінності у таких показниках поведінкової складової сензитивності, як уміння доволіно управляти емоціями у поведінці та самоконтроль у міжособистісній взаємодії.

Так, за результатами дисперсійного аналізу за опитувальником Н. Холла виявлено, що у психологів, старших за віком, особливо чоловіків, уміння доволіно управляти емоціями більше ($p < 0,05$). (рис. 1).

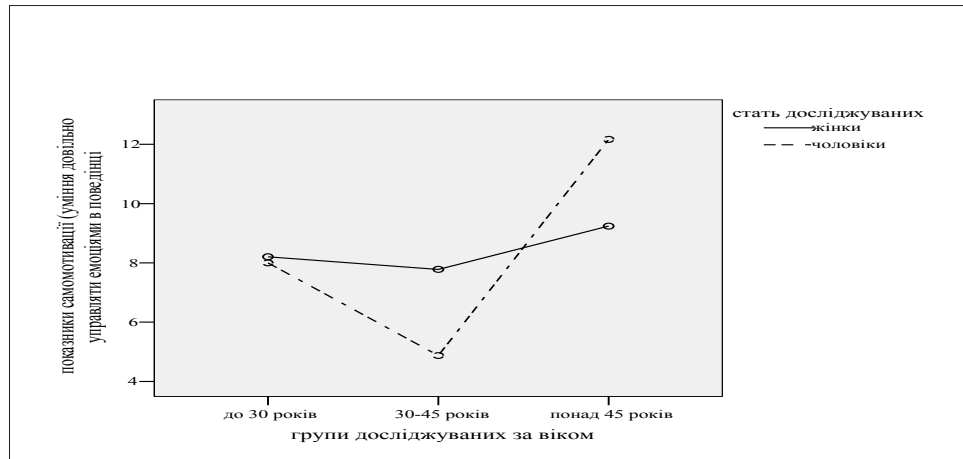

Рис. 1. Особливості уміння довільно управляти емоціями) практичних психологів в освіті (за опитувальником Н. Холла)

Натомість рівень самоконтролю в міжособистісній взаємодії, тобто бажання і здатність змінювати свою поведінку, зважаючи на емоції довколишніх, з віком менш виражене (рис. 2).

Як видно з рис. 2, у психологів, старших за віком, особливо жінок, рівень самоконтролю в міжособистісній взаємодії менше ($p < 0,05$).

Це в цілому нівелює гендерно-вікові відмінності в поведінковій складовій сензитивності практичних психологів.

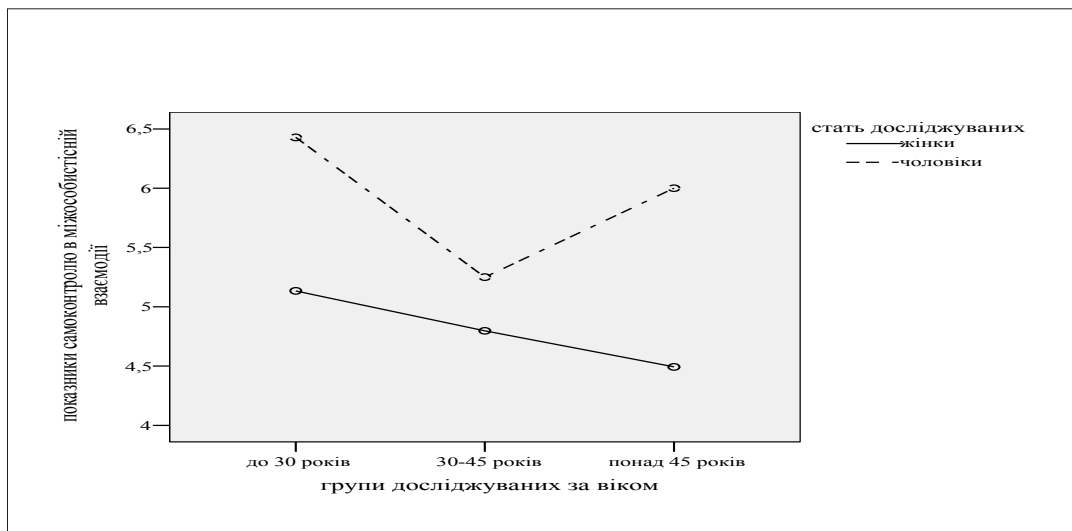

Рис. 2. Особливості самоконтролю в міжособистісній взаємодії практичних психологів в освіті

Зазначимо разом з тим, що виявлені гендерно-вікові особливості поведінкової, як і інших складових, сензитивності досліджуваних психологів потребують додаткового вивчення й інтерпретації через факт досить великої непропорційності вибірки досліджуваних практичних психологів системи освіти за статтю, переважну більшість яких в Україні складають жінки.

Висновки

У досліджуваних практичних психологів системи освіти виявлено недостатній рівень розвитку поведінкової складової сензитивності. Високий рівень констатовано лише у близько десятої частини респондентів. Близько половини досліджуваних мають середній рівень, а понад третини — низький рівень розвитку поведінкової складової сензитивності особистості.

Високий рівень самоконтролю у міжособистісній взаємодії констатовано у одинадцятій частини респондентів, а дещо більше за п'яту частину досліджуваних мають низький рівень. Притому у психологів, старших за віком, особливо жінок, рівень самоконтролю в міжособистісній взаємодії менше

Для більш ніж третини практичних психологів характерною є проблема, пов'язана з умінням доволно управляти своїми емоціями у поведінці, хоча у психологів, старших за віком, особливо чоловіків, таке уміння виражено більше.

Отже, досить багато досліджуваних практичних психологів системи освіти не надають психологічну допомогу з урахуванням почуттів і станів клієнтів.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Доцільним уявляється розроблення та апробація програми розвитку сензитивності особистості практичних психологів системи освіти з урахуванням виявлених проблем розвитку поведінкової та інших її складових.

Список використаних джерел

1. Абрамова Г. С. Введение в практическую психологию / Г. С. Абрамова. — М. : Академия, 1996. — 224 с.
2. Аминов Н. А. О компонентах специальных способностей будущих школьных психологов / Н. А. Аминов, М. В. Молоканов // Психологический журнал. — 1992. — Т. 13. — № 5. — С. 104–109.
3. Бондаренко О. Ф. Психологічні особливості сучасної молоді та проблеми професійної підготовки психологів-практиків / О. Ф. Бондаренко // Практична психологія та соціальна робота. — 2003. — № 4. — С. 8–11.
4. Вачков И. В. Введение в профессию «психолог» / И. В. Вачков, И. Б. Гриншпун, Н. С. Пряжников // Москва-Воронеж : Изд-во Моск. психол.-соц. ин-та, 2002. — 255 с.
5. Грейліх О. О. Професійно важливі якості практичного психолога як предмет наукового дослідження / О. О. Грейліх, Л. П. Смашна // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького педагогічного університету ім. Григорія Сковороди.— Переяслав-Хмельницький, 2012. — Вип. 25. — С. 287–288. — (Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія»).
6. Дубровина И. В. Школьная психологическая служба / И. В. Дубровина. — М. : Педагогика, 1991. — 232 с.
7. Емельянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение / Ю. Н. Емельянов. — Л. : ЛГУ, 1985. — 166 с.
8. Максименко С. Д. До проблеми розробки освітньо-кваліфікаційної характеристики сучасного психолога / С. Д. Максименко, Т. Б. Ільїна // Проблеми

підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів; за ред. С. Д. Максименка. — К. —Тернопіль : Ника-Центр, 2002. — С. 7–17.

9. Медведєва С. А. Розвиток асертивності майбутніх практичних психологів у процесі їх професійного становлення: дис. канд. психол. наук: спец: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / С. А. Медведєва / Університет менеджменту освіти НАПН України. — К., 2010. — 246 с.

10. Михайлова Е. В. Самопрезентація: теорії, дослідження, тренінг / Е.В. Михайлова. — СПб. : Речь, 2007. — 224 с.

11. Молоканов М. В. Влияние личностных особенностей на профессиональный выбор в практической психологии / М. В. Молоканов // Психологический журнал. — 1998. — № 2. — С. 79–97.

12. Панок В. Г. Психологічна служба: навч.-метод. посіб. для студ. і викладачів / В. Г. Панок. — Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2012. — 488 с.

13. Пастух Л. В. Модель сензитивності особистості практичних психологів закладів освіти / Л. В. Пастух // Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. пр. Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля. — 2014. — Вип. 2(34). — С. 231–239.

14. Пахальян В. Э. Каким должен быть и каким может быть психолог, работающий в системе образования? / В. Э. Пахальян // Вопросы психологии. — 2002. — № 6. — С. 103–112.

15. Пророк Н. В. Практичний психолог: професійно важливі якості / Н. В. Пророк // Психологія. — 2002. — № 1(33). — С. 16–17.

16. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. — Самара : БАХРАХ, 1998. — 672 с.

17. Семиченко В. А. Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх психологів / В. А. Семиченко // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. — Т. I: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія; за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. — К. : Мілениум, 2005. — Ч. 15. — С. 109–112.

18. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. — М. : Ин-т психотерапии, 2005. — С. 57.

19. Чепелева Н. В. Особистісна підготовка психолога-практика / Н. В. Чепелева // Персонал. — 2000. — № 5. — С. 17–19.

20. Янчук В. А. Введение в современную социальную психологию / В. А. Янчук. — Мн. : АСАР, 2005. — 768 с.

Pastukh ludmila Vasilievna

FEATURES BEHAVIORAL SENSORY PRACTICAL PSYCHOLOGIST COMPONENT OF EDUCATIO

In the article the actual problem of individual study sensory experts psychological service education institutions through the prism of ensuring the effectiveness of the implementation of functional responsibilities psychologists educational institutions.

Showing the importance of behavioral component sensory personality psychologists education system.

The method of selection and reasonable diagnostic tool for empirical studies of behavioral psychologists sensory component of the education system in accordance with our sensory models.

The results of the research component of the sensory characteristics of behavioral psychologists educational institutions. It identifies and analyzes the behavioral component level sensory personality psychologists studied. Found that a very substantial part of psychologists studied the education system does not provide psychological assistance based on feelings and states of customers.

Found insufficient development of behavioral component sensitivity. High levels stated only about a tenth of the respondents. About half of the surveyed have an average level, and more than a third — a low level of behavioral component sensory personality.

The high level of self-control in interpersonal interactions stated in eleven of the respondents, slightly more than one fifth of the surveyed are low. While psychologists in elderly people, especially women, the level of self-control in interpersonal interactions less

For more than a third of psychologists are typical problem associated with the ability to freely manage their emotions in behavior, although psychologists, elderly people, especially men, a skill more pronounced.

Defined in the prospects for further research and development feasibility testing program of sensory personality psychologists education system based on the problems identified behavioral development and other initiatives.